

محمدحسن پیوندی

معاون مدیرعامل شرکت ملی صنایع پتروشیمی از ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۵ و مدیرعامل تاپیکو (شرکت سرمایه‌گذاری نفت و گاز و پتروشیمی تأمین) از ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۶

حجت‌الله غنیمی‌فرد

مدیر امور بین‌الملل شرکت ملی نفت ایران در سال‌های ۱۳۷۰ تا ۱۳۸۷ و رئیس دپارتمان مطالعات نفت اوپک در سال‌های ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۶

توسعه صنعت نفت ایران طی این سال‌ها با وجود فراز و فرودهای بسیاری که کشور با آنها مواجه بوده است از جمله جنگ تحمیلی و تحریم‌ها، متوقف نشده است. همت و فداکاری کارکنان صنعت نفت در دوران جنگ تحمیلی و بازسازی مجتمع‌ها در کنار تأمین سوخت مورد نیاز سایر بخش‌ها بر کسی پوشیده نیست. حتی این صنعت در شرایط سخت تحریم نیز از تلاش دست نکشید و امنیت اقتصادی کشور را تأمین کرد.

در عین حال، صنعت پتروشیمی نیز هم‌اکنون به بیش از ۹۶ میلیون تن ظرفیت اسمی دست یافته است. بی‌شک این توسعه با درآمدی حدود سالانه ۱۷ میلیارد دلار به استثنای ارزش افزوده‌ای که در صنایع پایین دستی ایجاد می‌شود، نقش انکارناپذیری در اشتغال زایی، درآمدزایی و توسعه اقتصاد کشور دارد.

اما افسوس که تا آغاز ۱۴۰۴ زمان کوتاهی باقی است؛ ۱۴۰۴ پایان سند چشم‌انداز ۲۰ ساله جمهوری اسلامی ایران است که از ۱۳۸۴ آغاز شد. طبق این برنامه قرار بود سال آینده در منطقه در جایگاه نخست قرار داشته باشیم، از جمله در صنعت پتروشیمی. قرار بود این صنعت نیز به لحاظ ارزش تولید محصولات در منطقه اول باشد؛ این مهم امکان‌پذیر بود اگر چند اتفاق رخ نمی‌داد و از برنامه ۲۰ ساله حمایت بیشتری می‌شد.

خصوصی‌سازی نخستین اتفاق بود که در اوج رشد صنعت پتروشیمی انجام و منابع لازم برای اجرایی کردن برنامه ۲۰ ساله و دستیابی به اهداف آن از دسترس شرکت ملی صنایع پتروشیمی خارج شد. متأسفانه خصوصی‌سازی واقعی صورت نگرفت و اصول اجرایی ابلاغی اصل ۴۴ قانون اساسی نیز به درستی انجام نشد و عمده منابع در اختیار صندوق‌های بازنشستگی از طریق بدهی دولت وارد دیون قرار گرفت.

هرچند به لحاظ ارزشی و حفظ منابع صندوق‌ها در مقابل تورم روبه افزایش به نفع صندوق‌ها بود، اما صندوق‌های پیش از توسعه، پرداخت‌های سنگین حقوق ماهانه جمعیت کثیری را که سال‌ها در تولید همین ثروت‌ها نقش اصلی را داشته‌اند در اولویت دارند، بنابراین منابعی برای سرمایه‌گذاری در هلدینگ‌های صندوق‌ها یا نمی‌ماند یا ناچیز است.

همچنین ورودی ماهانه صندوق‌ها با خصوصی‌سازی به دلیل کاهش استخدام‌های جدید نیز به تدریج کاهش می‌یافت و خروجی به دلیل افزایش جمعیت بازنشسته در حال افزایش بود. به نظر بنده، حداقل خصوصی‌سازی باید پس از رسیدن به اهداف چشم‌انداز ۲۰ ساله یعنی از ۱۴۰۴ به بعد آغاز می‌شد.

مورد دیگر نیز آغاز پرداخت یارانه نقدی آن هم با اکثریت ثبت نام‌کننده در کشور بود. تجمع همین منابع یارانه نقدی از زمان شروع تاکنون رقم چشمگیری است که اگر این منابع سرمایه‌گذاری می‌شد و سهام و سود آن به افشار کم‌درآمد تعلق می‌گرفت، از نظر کمی و کیفی و عدالت نقش به‌سزایی در کشور داشت.

در این سال‌ها، تأثیراتی همچون جنگ تحمیلی و تحریم خارج از کنترل برنامه‌ریزی و توانایی ما بود، اما با وجود مردم فداکار و عاشق، نخبه در کنار ذخایر غنی نفت و گاز و پس از مهار دشمن و پشت سر گذاشتن هشت سال جنگ تحمیلی و حفظ حدود و ثغور کشور در مقابل بهای سنگین جان بهترین جوانان و جانبازان، قابل پذیرش نیست که امروز ناترازی حامل‌های انرژی را داشته باشیم؛ خیر، غیرقابل پذیرش است. درست عمل نکرده‌ایم.

صنعت نفت همان‌گونه که در حوزه‌های نفت، گاز، پتروشیمی و پالایشگاه‌ها مطرح می‌شود، یکی از مهمترین صنایع کشور است. باید اذعان کرد که خداوند موفقیت‌های قابل توجهی را نصیب کشور کرده و توانسته‌ایم در این زمینه‌ها دستاوردهای بزرگی داشته باشیم. با وجود خسارات ناشی از جنگ تحمیلی و مشکلات ناشی از تحریم‌ها، کشور موفق شد در بخش‌های بلاادستی، میان‌دستی و پایین دستی نفت و گاز به پیشرفت‌های قابل توجهی دست یابد. برای نمونه اگر تولید گاز در ابتدای انقلاب را با حال حاضر مقایسه کنیم، متوجه افزایش چشمگیری خواهیم شد، همچنین ظرفیت تولید پتروشیمی و فراوری نفت و گاز در این سال‌ها به‌طور چشمگیری رشد داشته است.

یکی از بزرگ‌ترین دستاوردهایمان، افزایش تولید نفت و گاز پس از جنگ تحمیلی و همکاری با شرکت‌های بین‌المللی است. این تلاش‌ها سبب شده تا در حوزه گاز بتوانیم از قطر، به‌عنوان رقیب اصلی در میدان‌های مشترک، پیشی بگیریم. برای حفظ این دستاوردها و تداوم موفقیت‌ها، نیازمند برنامه‌ریزی‌های بلندمدت و میان‌مدت هستیم و باید از تجربیات گذشته و ظرفیت‌های موجود در داخل کشور، همچنین کشورهای دوست بهره ببریم.

درست است که برخی کشورها تمایلی به همکاری با ایران ندارند، اما همچنان شرکت‌های بین‌المللی بزرگی وجود دارند که در صورت فراهم شدن شرایط، حاضر به همکاری متقابل هستند، بنابراین دستاوردهای صنعت نفت کشور بسیار چشمگیر بوده و پرداختن به جزئیات آماری ممکن است از حوصله خارج شود.

اما یکی از این مواردی که در این سال‌ها نیاز به توجه بیشتر داشت، بخش علمی صنعت نفت است. بازوهای علمی نظیر دانشگاه صنعت نفت و پژوهشگاه‌های مرتبط ظرفیت‌های عظیمی داشته‌اند که می‌توانستیم بسیار بیشتر از آنها بهره ببریم. این بدان معنا نیست که در حوزه‌های علمی و تحقیقاتی فعالیتی صورت نگرفته است، بلکه نشان می‌دهد باید جایگاه علمی کشور در صنعت نفت را به سطحی برسانیم که نه تنها در داخل، بلکه در منطقه و جهان شاخص باشد. در پایان باید گفت هرچند اقدام‌های مهمی در این حوزه انجام شده است، اما همچنان فرصت‌های بسیاری برای پیشرفت در بخش علمی و تحقیقاتی صنعت نفت وجود دارد.